

Список використаної літератури:

1. Василькова К.І. Як заробити на врожаї // Економічна правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.uacolumns>
2. Ганганов В.М. Формування зернового комплексу регіону (Монографія) / В. М. Ганганов. – Одеса: ІПРЕЕД, 2008. – 311 с.
3. Кузнецова І. Яка ж роль відведена Україні в світовому виробництві та експорті пшениці ?/ І. Кузнецова // Зерно і хліб. – 2008. – № 2. – С. 3–6.
4. Носенко В.А., Чередник В.І. Сучасний стан виробництва зерна та розвиток інфраструктури регіонального ринку // Економіка АПК. Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2004. – № 4 (114). – С. 125–129.
5. Офіційний сайт ТОВ СП “Нібулон”. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nibulon.com/r/main.php>.
6. Плотнікова М.Ф. Розвиток підприємств зернопродуктового комплексу в сучасних умовах // Економіка АПК. – 2005. – № 9. – С. 35–41.
7. Статистична інформація. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.propozitsiya.com>.
8. Указ Президента України від 29.06.2000 р. № 832/200 “Про негайні заходи в стимулюванні проведення і розвитку ринку зерна” // Офіційний вісник України від 14.07.2000 р. – № 26. – С. 51.
9. Україна збільшила експорт зерна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/news/2012/09/3/333653/>

Исследованы современные тенденции производства и реализации продукции зерновых культур. Проанализирована деятельность ООО СП “Нибулон” на зерновом рынке. Предложены рекомендации для интегрированных сельскохозяйственных предприятий по формированию экспортных партий продукции.

Ключевые слова: *сельскохозяйственные товаропроизводители, интеграция, зерновой рынок, экспорт, эффективность, продовольственная безопасность.*

Current trends of production and marketing of crops. Analyzed the activity of “NIBULON” on the grain market. Recommendations for integrated agricultural export enterprises to form batches.

Keywords: *agricultural producers, integration, grain market, export, efficiency, food safety.*

Дата надходження до редакції: 20.04.2013

Рецензент: д.е.н., професор Ходаківський Є.І.

УДК 368.5

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОСТРАХУВАННЯ З ДЕРЖАВНОЮ ПІДТРИМКОЮ

Р. М. Мамчур, к.е.н., доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Сільськогосподарський сектор є основним сектором економіки і найважливішим джерелом засобів до існування. Аграрне страхування є саме тим фінансовим інструментом, який сільськогосподарські товаровиробники можуть використовувати для пом'якшення наслідків ризику та покриття збитків від несприятливих погодних умов.

Ключові слова: *страхування, агрострахування, державна підтримка.*

Постановка проблеми. Сільське господарство особливо підпадає під вплив несприятливих природних явищ, які негативно впливають на виробництво. Економічний збиток від основних кліматичних лих буде зростати в майбутньому у зв'язку зі зміною клімату. Особливий акцент в усіх країнах світу робиться на важливості субсидованого сільськогосподарського страхування з метою сприяння розвитку національних страхових ринків. Головне місце в страхуванні сільськогосподарських ризиків повинне належати державі, яка створює та контролює правила роботи на аграрному страховому ринку.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідженню питань страхування ризиків сільсь-

кого господарського виробництва присвятили свою увагу такі вчені, як: В. Базилевич, В. Борисова, М. Дем'яненко, П. Лайко, М. Мних, С. Осадець, Я. Шумелда, Р. Юлдашев та ін.

Мета дослідження: визначення перспектив розвитку ринку агрострахування з державною підтримкою на основі аналізу вітчизняного та іноземного досвіду щодо страхування ризиків сільськогосподарського виробництва.

Результати досліджень. Україна є аграрною країною, що входить до п'ятірки країн – найбільших експортерів сільськогосподарської продукції. Внаслідок зростаючої кризи в глобальній економіці, відмічається зниження попиту та цін на продукцію металургійної та хімічної промислово-

сті, водночас, ціни на сільськогосподарську продукцію на світових ринках продовжують зростати. Значно сприяють зростанню цін найбільші за останні роки явища посухи в Росії, центральній та Західній Європі, а також найбільш сильна посуха за останні 50 років на території США.

У зв'язку з зазначеним, управління ризиками в сільському господарстві за допомогою страхування є надзвичайно актуальними. Уряди Росії та України розуміють важливість проблем убезпечення сільськогосподарського виробництва і практично одночасно прийняли відповідні закони з питань страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою. В Росії такий закон набув чинності 1 січня 2012, в Україні – 1 липня 2012 року.

Виділення субсидій з держбюджету в розмірі 50% на здешевлення страхових премій почалося з 2005 року. Щорічно, починаючи з 2005 року, відмічалось зростання українського ринку аграрного страхування. Проте, з 2009 року фінансування даної статті видатків з бюджету припинилось. Максимальний показник застрахованих площ українськими страховими компаніями становив 8% і був досягнутий у 2007 році.

Станом на кінець 2012 року лише 2% вітчизняних виробників АПК застраховані. На страхуванні сільськогосподарських культур в Україні спеціалізуються до 15 українських страхових компаній (13 у 2012 році), тоді як в 2008 році їх налічувалося 60. При цьому страхуванням охоплено не більше 2,5% посівних площ. В цілому страховий захист покриває до 5% сільськогосподарських культур. Для порівняння: в Іспанії – до 80%, в США – до 70%, в Канаді – до 60%.

Сільськогосподарське страхування було запропоноване в промислово розвинених країнах понад століття назад. З кінця 1990-х років скорочення державної підтримки сільськогосподарських виробників в країнах, що розвиваються призвело до відновлення інтересу до сільськогосподарського страхування. На сьогодні, сільськогосподарське страхування функціонує більш ніж у 100 країнах у вигляді добре розвинених програм або пілотних проектів. Розвиток сільськогосподарського страхування підтримує Світовий банк в рамках спільної сільськогосподарської системи управління ризиками. Його допомога полягає в розробці та реалізації програм щодо страхування традиційних та інноваційних сільськогосподарських культур та продукції тваринництва, а також формуванні сільськогосподарських страхових пулів.

Слід зазначити, що субсидовані програми страхування сільськогосподарської продукції не є стійкими у довгостроковій перспективі, особливо в країнах, які мають певні обмеження фінансових ресурсів. Повинен бути передбачений стратегічний підхід до управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств, на страху-

вання повинні передаватися лише залишкові ризики, тобто ризики, які залишаються після використання різних методів зниження виробничих ризиків всередині підприємства (наприклад, меліорація, боротьба з шкідниками та хворобами, новітні ресурсозберігаючі технології).

За кордоном розроблені програми страхування забезпечують страховий захист близько 60 видів сільськогосподарських культур (включаючи овочеві культури). При цьому фермер захищений не тільки від кількісних, але і від якісних втрат урожаю, також враховується коливання ринкових цін за одиницю продукції.

Головне місце в страхуванні сільськогосподарських ризиків повинне належати державі, яка створює та контролює правила роботи на аграрному страховому ринку. Водночас, лише стандартних страхових продуктів зі стандартними страховими тарифами недостатньо для ефективного функціонування ринку. Страхові програми повинні не лише передбачати страхування основних культур за стандартними умовами, але й враховувати потреби ринку та товаровиробників, зокрема, специфічні сегменти ринку, такі як овочівництво, плодівництво, виробництво кормів. Також в Україні відсутні страхові програми, що передбачають визнання випадку страховим і виплату страхового відшкодування у разі неможливості своєчасно провести сівбу через надлишкові опади (навесні) або навпаки, внаслідок тривалого їх дефіциту (осінньої посухи). Причиною відсутності зазначених програм в Україні є не лише недостатня мережа метеорологічних постів гідрометеослужби. Головними проблемами є відсутність жорсткого контролю з боку держави за якістю насіння і посівного матеріалу вітчизняного та зарубіжного виробництва, недостатнє забезпечення сільськогосподарською технікою, несвоєчасне забезпечення якісними паливно-мастильними матеріалами, що впливає на оперативне проведення посівної компанії. Окремо слід зазначити недостатнє наукове супроводження технологій вирощування сільськогосподарських культур, яке повинно враховувати ґрунтово-кліматичні умови кожного регіону і включати щорічний моніторинг погодного впливу на розвиток сільськогосподарських культур.

Слід відмітити також недостатність у страхових компаній статистичної інформації по окремих регіонах, аграрних підприємствах, культурах та полях, особливо це стосується типів ґрунтів, зважаючи на значний вплив зазначеного фактора на розмір страхового покриття і вартість страхування. Іншим фактором, який обов'язково повинен враховуватися при страхуванні посівів – це показники врожайності. Так, передові технології вирощування сільськогосподарських культур з високим рівнем добрив та засобів захисту рослин значно підвищують прогнозований рівень врожайності, який повинен бути закладений в розра-

хунок страхового покриття.

На сьогодні, в Україні середня ставка страхової премії становить 3,5% та є значно нижчою від середнього тарифу за кордоном (приблизно 10%). Водночас, даний факт не спонукає вітчизняних аграрних товаровиробників до страхування сільськогосподарських культур. Український уряд субсидіює аграрне страхування на рівні 50% від страхової премії фактично сплаченої підприємством. При цьому, аграрії повинні платити інші 50% премії при укладанні договору страхування, а не в кінці збору врожаю, як це було б більш доцільно. Також за кордоном, держава повністю компенсує страховій компанії адміністративні витрати, пов'язані з обслуговуванням (супроводженням) страхового поліса. В Україні така компенсація не передбачена законодавчо.

На території Євразії є багато прикладів побудови успішної моделі страхування врожаю з державною підтримкою. Проте, однаковим для них є постійний розвиток та розширення асортименту страхових продуктів з урахуванням глобальних змін страхового ринку. На сьогодні, в Україні працює лише 30 сертифікованих професійних аварійних комісарів, наприклад, в Туреччині експертів з оцінки збитків в сільському господарстві налічується 700. Жоден з ТОП-10 перестраховиків світу в сегменті аграрних ризиків не співпрацював з українськими страховими компаніями у 2012 році. Ще гіршою є ситуація в Російській Федерації, враховуючи потенціал російського страхового ринку і великі сільські території країни. Загалом, в країнах СНД відмічається відсутність професіоналів у галузі страхування сільськогосподарських культур.

Особливий акцент в усіх країнах світу ро-

биться на важливості субсидованого сільськогосподарського страхування з метою сприяння розвитку національних страхових ринків. Рівень проникнення страхування сільськогосподарських ризиків в країнах СНД в даний час є дуже низьким. Водночас, це вказує на величезний потенціал зростання ринку. За наявності ефективної системи державної підтримки сільськогосподарського страхування Україна потенційно може досягти десятикратного збільшення суми страхових премій, зібраних протягом наступних п'яти років.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Враховуючи вищесказане, можна зробити висновок, що розвиток системи аграрного страхування в Україні повинен відбуватися консолідовано з аграрною наукою, формуванням детальної клієнтської бази та страхової історії кожного окремого страхувальника. Лише в цьому випадку система андеррайтингу сільськогосподарських ризиків буде підкріплена актуарними розрахунками страхових тарифів і рівнів страхового покриття, в основу яких буде покладено статистичні дані показників врожайності та погоднокліматичних умов.

Сільськогосподарське страхування в першу чергу спрямоване на покриття збитків від несприятливих погодних умов. При цьому не слід вважати страхування універсальним рішенням щодо уникнення ризиків і невизначеностей, з якими стикаються аграрні підприємства. Воно може покрити лише частину збитків і не замінює собою відсутність внутрішньогосподарських методів управління та необхідності здійснення інвестицій в новітні ресурсозберігаючі технології.

Список використаної літератури:

1. Закон України «Про страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» від 09.02.2012 № 4391-VI /Відомості Верховної Ради України, № 41.
2. Юрий Золотарь. Мировые тренды агрострахования – для Украины. Режим доступу: <http://www.agroinsurance.com>
3. Степанюк О. Страхування з підстраховкою держави. /Агробізнес сьогодні: науковий журнал, 2012. - № 21.
4. www.AgroInsurance.com
5. www.apk-inform.com

Сельскохозяйственный сектор является основным сектором экономики и важнейшим источником средств существования. Аграрное страхование является именно тем финансовым инструментом, который сельскохозяйственные товаропроизводители могут использовать для смягчения последствий риска и покрытия убытков от неблагоприятных погодных условий.

Ключевые слова: страхование, агрострахование, государственная поддержка.

The agricultural sector is the main sector of the economy and an important source of livelihood. Agricultural insurance is a financial instrument that agricultural producers can use to mitigate risk and losses from adverse weather conditions.

Keywords: insurance, agricultural insurance, government support.

Дата надходження до редакції: 26.04.2013

Рецензент: к.е.н., доцент Данько Ю. І.